

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. III. An Deus certò cognoscat futura contingentia ante decretum, &
prædefinitionem suæ voluntatis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

quia praeiterita secundum Philosophos quoque fieri A
infecta non possunt, qui audierunt, quasi jam
facta habeant, quae futura sunt.

Addit Anselmus in libro de Concordia praescien-
tia Dei & liberi arbitrii, Scripturam hunc loquen-
di modum usurpare, & pro futuro praeiteritum
tempus ponere; quia quae tempore praeiterita sunt,
ad similitudinem aeterni praesentis, omnino im-
mutabilia sunt. In hoc siquidem magis similia
sunt aeterno praesenti temporaliter praeiterita, quam
praesentia: quoniam quae ibi sunt, nunquam pos-
sunt non esse praesentia; sicut temporis praeiterita
non valent unquam praeiterita non esse; praesen-
tia verò temporis omnia quae transeunt, sunt non
praesentia. Huic rationi Anselmi favet frequens
modus loquendi, communis enim usus obtinuit,
ut quae certò fore pollicemur, jam esse facta di-
cantur. Unde Hercules furens apud Senecam;

Lycus Creonti debitas poenas dabit.

Lentum est dabit, dat, hoc quoque est lentum,
dedit.

Vt certò res futura monstratur.

25. Tertia ratio sumitur ex D. Thoma opusculo
contra errores Graecorum cap. 10. ubi egregio &
profundissimo discursu, contingentiam rerum, &
libertatem hominum, cum divina praescientia in-
fallibilitate conciliat. Considerandum est (inquit)
quòd Deus aliter habet scientiam de rebus, quam
homo. Homo enim subiectus est tempore, & ideo
res temporaliter cognoscit, quaedam respiciens ut
praesentia, quaedam ut praeiterita, & quaedam praev-
idens ut futura: Sed Deus est superior temporis
decursum, & esse suum est aeternum; unde & ejus
cognitio non est temporalis, sed aeterna. Compa-
ratur autem aeternitas ad tempus, sicut indivisi-
bile ad continuum. In tempore enim invenitur di-
versitas quaedam partium, secundum prius & po-
sterius succedentium; sicut in linea invenitur
diversa partes, secundum situm adinvicem ordi-
nata: sed aeternitas prius & posterius non habet,
quia res aeternae mutatione carent. Et sic aeternitas
est tota simul, sicut & punctum partibus caret
secundum situm distinctis. Punctum autem dupli-
citer ad lineam comparari potest: uno quidem mo-
do, sicut intra lineam comprehensum, seu sit in
principio lineae, seu in medio, seu in fine; alio
modo ut extra lineam existens. Punctum ergo in-
tra lineam existens, non potest omnibus partibus
lineae adesse, sed in diversis partibus lineae oportet
diversa puncta signari. Punctum verò quòd ex-
tra lineam est, nihil prohibet aequaliter omnes
lineae partes respicere, ut patet in circulo, cuius
centrum cum sit indivisibile, aequaliter respicit
omnes circumferentiae partes, & omnes quodam-
modo sibi sunt praesentes, licet non una earum
alteri. Puncto autem incluso in lineam similitur in-
stans quòd est terminus temporis, quòd quidem
non adest omnibus partibus temporis, sed in di-
versis partibus temporis diversa instantia signan-
tur. Puncto verò quòd est extra lineam, scilicet
centro, quodammodo similitur aeternitas, quae cum
sit simplex & indivisibilis, totum decursum tem-
poris comprehendit, & qualibet pars temporis est
ei aequaliter praesens, licet partium temporis una
sequatur aliam. Sic igitur Deus qui de aeternita-
tis excelso omnia respicit, semper totum temporis
decursum, & omnia quae geruntur in tempore,
praesentialiter intuetur. Sicut ergo cum video Sor-
tem sedere, infallibilis est & certa mea cog-
nitio, nulla tamen ex hoc Sorti necessitas sedendi
imponitur: ita Deus omnia quae sunt nobis pra-

terita, vel futura, vel praesentia, quasi praesen-
tia inspicens, infallibiliter & certitudinaliter
cognoscit; ita tamen quòd contingentibus nulla
necessitas imponitur existendi. Hujus autem exem-
plum accipi potest, si comparemus decursum tem-
poris ad transitum viae. Si quis enim sit in via,
per quam transeunt multi, videt quidem eos qui
sunt ante se: qui verò post ipsam transeunt, per
certitudinem scire non potest. Sed si quis sit in
aliquo excelso loco, unde totam viam aspiciere
possit, simul videt omnes qui transeunt per viam.
Sic ergo homo qui est in tempore, non potest to-
tum cursum temporis simul videre, sed videt ea
solum quae coram assunt; praesentia scilicet, &
de praeiteritis aliqua: sed ea quae ventura sunt, per
certitudinem scire non potest. Deus autem de ex-
celso suae aeternitatis, per certitudinem videt quasi
praesentia omnia quae per totum temporis decursum
aguntur, absque hoc quòd rebus contingentibus
necessitas imponatur. Quo discursu S. Doctor di-
vinam praescientiam certitudinem & infallibilitatem,
cum hominum libertate, & rerum contin-
gentia, mirum in modum conciliat; subindeque
praecipuum fundamentum quòd Cicero movebat
ad auferendam Deo horum futurorum quae à
causis liberis pendent praescientiam, penitus con-
vellit. Sed de hac difficili concordia, tum in hoc
Tractatu, tum in sequentibus, ex professo agemus;
unde in ea explicanda hic immorari non expedit,
ne eadem saepius repetamus.

Ad illud verò quòd subditur, nempe quòd si in
Deo esset certa & infallibilis futurorum contin-
gentium scientia, vana esset & otiosa providen-
tia ac sollicitudo hominum, tam circa temporalia
quam circa spiritualia. Neganda est sequela, quan-
do enim Deus praescit & praedefinit aliquem effec-
tum futurum; simul etiam praescit & praedefinit
causas & media quibus debet venire; subinde-
que scit quidem illum infallibiliter eventurum,
sed per tales causas, & talia media: unde cum in-
dustria & sollicitudo humana sit unum ex illis me-
dijs & causis, quibus mediantibus res tam spiri-
tuales quam temporales fieri & continere debent;
illa necessàriò est adhibenda, tam in spiritualibus
quam in temporalibus; juxta illud 2. Petri 1. Sa-
tagite ut per bona opera certam vestram vocatio-
nem faciatis. De quo etiam rursus redibit sermo
in Tractatibus de voluntate Dei, & de praedestina-
tione; cum de divinis praedefinitionibus, ac cer-
titudine & infallibilitate praedestinationis disse-
remus.

ARTICULVS III.

An Deus certò cognoscat futura contingen-
tia, ante decretum, & praedefinitio-
nem suae voluntatis?

26. CVM in qualibet scientia seu divina seu huma-
na, duo observanda sint, nempe res facta,
& medium seu modus sciendi, demonstrat in
Deo certà & infallibili futurorum contingen-
tium notitià, modum inquirimus quò illa co-
gnoscit, seu medium in quo illa intuetur, &
utrum ante vel post suae voluntatis decretum ea
praesciat, investigamus.

§. I.

Quibusdam premissis referuntur sententia.

27. **N**otandum primò, Quòd quando quæritur, an Deus cognoscat futura contingentia, ante vel post decretum: per illas particulas, *Ante*, & *Post*, non significatur prioritas, vel posterioritas realis (quæ non potest esse in Deo, cum omne quòd in illo est, sit æternum), sed rationis, cum fundamento in re. Id est, quòd intellectus habeat fundamentum concipiendi unum prius alio, v. g. decretum futuritione: hoc autem fundamentum nullum aliud esse potest, quàm dependentia unius ab altero, hoc est futuritionis à decreto. Unde inquirere, an Deus cognoscat futura ante decretum, idem ac postulare, an ea cognoscat independenter ab illo.

28. Notandum secundò, Theologos distinguere duplex genus decretorum in Deo: quædam ex sua natura, & ex propria virtute efficacia, antecedenter ad ipsùm effectum contingentem, & determinationem ejus, utpote causativa hujus determinationis, & contingentia, seu libertatis actualis, unde & *predeterminantia* appellantur; & hæc decreta asseruntur à Thomistis, rejiciuntur à Recentioribus, qui putant ea inferre necessitatem, hoc ipso quòd antecedenti efficacia, immutabili, determinationem causæ contingentis, & liberæ inferunt. Aliæ sunt decreta, quæ ipsi vocant *Benigna & Temperata*: quia videlicet ex propria efficacia sua, non efficiunt determinationem causæ liberæ, sed illam supponunt à Deo prævisam per scientiam mediam: unde talia decreta non præbent causis liberis concursum determinativum, & causativum determinationis illarum: Sed purè indifferentem, & ab illis determinabilem, saltem quantum ad speciem actus.

29. Notandum tertio, Ad hoc ut aliquid possit habere rationem medij ducentis in cognitionem alterius, duo necessariò requiri. Primò ut antecedit, prioritate saltem naturæ & causalitatis, rem quam manifestat: si enim esset purè concomitans, & ei correlatum; cum concomitantia & relata sint simul cognitione & naturà (ut docent Philosophi) illa simul cognoscerentur, & utrumque reciprocè esset ratio cognoscendi aliud, ut constat in paternitate, & filiatione. Secundò, illud quòd habet ratione medij respectu alterius, debet habere necessariam, vel saltem infallibilem cum eo connexionem; quia cum cognitio unius ex alio, vel in alio æquivaleret eminenter discursui, & nullus discursus sit bonus, nisi hujus medij & antecedens, habeat necessariam, vel saltem infallibilem connexionem cum consequenti, oportet ut medij quod certò & infallibiliter ducit in cognitionem alterius, habeat necessariam, vel saltem infallibilem cum eo connexionem.

30. Notandum quartò, Aliquam cognitionem posse dici & esse conjecturalem duobus modis: subjectivè scilicet, & objectivè; sive ex parte cognoscentis, & rei cognitæ. Dicitur conjecturalis primo modo, quando cognoscens ducitur quibusdam signis, & conjecturis ad proferendum judicium de aliqua re: quo pacto medicus explorando pulsus infirmi, vel inspiciendo ejus sanguinem, aut urinam, judicat conjecturaliter de ejus valetudine, vel morte futura. Et hæc cognitio conjecturalis, cum sit imperfecta, & im-

Tom. I.

A portet dubietatem, & incertitudinem ex parte cognoscentis, non potest Deo competere. Secundo modo cognitio dicitur conjecturalis, quando aliquis cognoscit habitudinem & inclinationem quam habet aliqua causa ad producendum aliquem effectum, qui regulariter, & ordinariè, non tamen semper & infallibiliter, ab illa provenit: v. g. quando aliquis cognoscit nubes hyberno tempore esse inclinatas ad pluendum, & arbores tempore verno, vel æstivo, ad emittendos flores, vel producendos fructus: dicitur habere cognitionem conjecturalem ex parte objecti & rei cognitæ. Et hæc cognitio, cum nullam dicat imperfectionem ex parte cognoscentis, sed solùm ex parte rei cognitæ, non debet Deo denegari. His præmissis.

B Circa propositam questionem variè sunt Theologorum sententiæ: licet enim omnes Recentiores in eo conveniant, quòd Deus futura contingentia & libera certò cognoscat, ante decretum, & prædefinitionem suæ voluntatis: in assignando tamen medio, in quo illa contemplatur, ita inter se dissident ac discordant, ut vix possit tam multiplex opinandi & sentiendi diversitas in ordinem redigi. Ut tamen aliqualiter id possit intelligi.

C Notandum quintò, Futura contingentia non posse nisi duplici viâ cognosci, scilicet vel in se, vel in suis causis. In se, vel ratione veritatis determinate, quam habeant in seipsis, vel ratione præsentia: seu existentia quam habeant in aliqua mensura superiori, in qua non tam ut futura, quàm ut præsentia attingantur, & consequenter ut determinata. Item in causis suis possunt considerari, vel in causis proximis creatis; vel in causa increata & divina. In causis creatis, vel prout continentur in virtute propria talis causæ create secundum se, vel ut continentur in ea, quatenus determinata à Deo. In causa etiam divina & increata possunt considerari, vel ut contenta in ipsa divina virtute secundum se, vel ut contenta in virtute divina, quatenus determinata decretò divinæ voluntatis; quòd decretum potest esse vel determinas & causans ipsam causæ liberæ, & contingentis determinationem; vel indifferentens, & expectans determinationem à causa libera, ut in ejus actus influat. Denique divinum decretum potest considerari ut actuale & exercitum: vel ut futurum & ponendum; & juxta omnes istas considerationes, diversæ ortæ sunt sententiæ, circa modum quò Deus cognoscit futura contingentia & libera, seu circa medium in quo illa contemplatur.

D Prima est Ægidij Romani in 1. dist. 38. ubi docet Deum cognoscere futura contingentia ante decretum, in suis ideis, vel in sua essentia, ut habet rationem ideæ, aut speciei impressæ.

E Secunda est Molinae hinc disp. 4. & Becani tomo 1. summæ Theol. cap. 10. quæst. 9. qui asserunt Deum antecedenter ad suum decretum, & determinationem suæ voluntatis, suâ infinitâ intelligentiâ, penetrare & cognoscere quid unaquæque voluntas creata, sub quocumque statu & conditione ponatur, de facto volet, & in quam partem se inclinabit, dummodo Deus præbeat illi concursum ad hoc necessarium, nec suspendat illum. Quem concursum, pro causis liberis, Molina vult esse indifferentem, & sub indifferentia voluntati oblatum, ut illa eligat, & determinet; & ita in vi illius, Deus nō cognoscit actus nostros

Ff iij

liberos, sed tota illorum certitudo, & determinata cognitio, ad penetrationem voluntatis humanae, sub illo concursu indifferenti seipsam determinantis reducit. Hanc autem penetrationem, & perfectissimam cognitionem voluntatis humanae, vocat Molina *supercomprehensionem*, ad distinctionem cognitionis divinae ab angelica, quae licet comprehendat voluntatem hominis, in ea tamen non cognoscit actus nostros liberos, sicut Deus.

Tertia sententia est Fonseca Tomo 3. Metaph. & Suarez libro 2. de scientia Dei cap. 8. ubi docent Deum cognoscere futura contingentia, & nostros actus liberos, in suo decreto, non quidem actuali, & exercito, (ut volunt Thomistae) sed futuro, & ponendo in sequenti signo rationis.

Quarta quae his temporibus apud Recentiores invaluit, asserit Deum non cognoscere futura contingentia in aliquo medio objectivo, sed immediate in seipsis, & secundum propriam illorum cognoscibilitatem, & veritatem objectivam, quam dicunt habere independentem à divino decreto, ex natura & vi contradictionis: vel ex suppositione eventus futuri, & ex eo quod propositio de futuro, aliquando habebit unam de praesenti, seu de inesse veram. Ita docent Vazquez, Herice, Martinonus & alij. Quam sententiam probabilem reputat Suarez libro 2. de scientia Dei cap. 2.

Non est praetermittenda Theophili Rainaudi singularis sententia, quae asserit, Deum per scientiam mediam cognoscere quid factura esset voluntas creata in his vel illis circumstantiis, si sibi ipsi relinqueretur, & si se sola sine concursu illius operari posset. Ita expressè docet in libro cui titulus est, *Nova libertatis explicatio*, parte 2. cap. 4. num. 35. ubi haec scribit: *Operatio creaturae non antecedit actu & re ipsa concursum divinum, sed tantum conditionatè, quatenus ante Dei concursum actu exhibitum, objicitur divino intellectui operatio voluntatis creata, tanquam exoritura ab ea, si ipsa voluntas se sola posset agere.*

33. Doctrina Thomistarum in tot opinionum varietates non scinditur, nec in tot sese implicat sententiarum labyrinthos: *Vera enim sapientia* (inquit Dionysius) *est à multis opinionibus convergens, & ad unam, veram, & uniformem congregans cognitionem, & uno univo lumine complens.* Super quae verba D. Thomas ibidem lect. 4. sic habet: *Illi qui cognoscunt veritatem, conveniunt in una sententia; sed illi qui ignorant, dividuntur per varios errores.* Vera ergo sententia sistit in unico medio, in quo docet Deum ab aeterno futura contingentia certò & infallibiliter praescire: decretum scilicet efficax suae voluntatis, attingens non solum substantiam, sed etiam modum libertatis, & contingentiae in rebus liberis, & contingentibus; illasque transferens à statu merae possibilitatis, ad statum determinatae futuritionis; ac proinde faciens illas praesentes in mensura aeternitatis, quae cum sit infinita simul & indivisibilis, ambit totum tempus, & omnes differentias ejus, ut dicit D. Thomas hic art. 13. Ita docent antiqui Thomistae, Capreolus, Cajetanus, & Ferrariensis; & ex Recentioribus Bannez, Nazarius, Zumel, Albeda, alijque plures, quos referunt Salmanticenses, & sequuntur discipuli Scoti, imitantes Subtilem Magistrum in 1. dist. 35. quaest. unica, & dist. 39. quaest. 1. §. *Viso de contingentia rerum.* Et ex Societate Henriques, Gra-

Cap. 4.
de di-
vin no-
min.

A nadus, & Ruifius, citati ab Alarcon tomo 2. disp. 2. cap. 6. qui duo ultimi admittunt praescientiam absolutorum fundari in decreto absoluto: primus verò docet praescientiam, etiam conditionatorum, à decreto conditionato pendere, ut constat ex ejus verbis disputatione sequenti referendis.

§. II.

Demonstratur nihil esse determinatè futurum ante decretum, & praedestinationem divinae voluntatis.

B A Ntequam varias illas extraneorum sententias, quas praecedenti §. exposuimus, & diversa illa media, in quibus Recentiores docent, Deum futura contingentia, certò cognoscere ante decretum, sigillatim, & in particulari confutemus; firmiter itatendum ac demonstrandum est, nihil esse determinatè futurum ante decretum & praedestinationem voluntatis divinae, nec proinde cognoscibile ut tale ab intellectu divino; ut ex hoc generali principio, tota Adversariorum doctrina funditus evertatur, & scientia media, pro cujus defensione varia illa media excogitata sunt, penitus corruat, & in ipso hujus disputationis exordio veluti praefocetur.

Dico igitur, nihil esse certò & determinatè futurum, ante decretum & praedestinationem divinae voluntatis, determinantis extrahere res ex statu & massa possibilitatis, eisque dare existentiam in aliqua differentia temporis.

C Conclusio posset probari variis auctoritatibus Sanctorum Patrum, praesertim D. Augustini, & S. Thomae: Sed quia plures infra referemus, hic unicum, sed egregium, utriusque Sancti Doctoris testimonium proferre satis erit. Invidiosissimus ergo divinae gratiae defensor libro 26. contra Faustum cap. 4. reddens rationem cur fateatur se necesse an aliquid sit futurum: *Ideo* (inquit) *nescio, quia quid habeat de hac re voluntas Dei me latet: illud me tamen non latet, sine dubio futurum, si hoc Dei voluntas habet.* Quibus verbis apertissime docet nostram conclusionem, & futuritionem rerum, in decretum & determinationem voluntatis divinae, tanquam in primam causam reduci.

D Vestigia Augustini fideliter secutus est fidelissimus ejus discipulus D. Thomas: nam in hac parte quaest. 16. art. 7. ad 3. haec scribit: *Illud quod nunc est, ex eo futurum fuit antequam esset, quia in causa sua erat ut fieret; unde sublata causa non esset futurum illud fieri; sola autem causa prima est aeterna, unde non sequitur quod ea quae sunt, semper fuit verum ea esse futura, nisi quatenus in causa sempiterna fuit ut essent futura, quae quidem causa est solus Deus.* Ex quibus ita arguo. Eatenus tantum aliquid est futurum ab aeterno, quatenus in causa prima fuit ut esset futurum; At non fuit ut esset futurum in causa prima, ratione omnipotentiae, ut considerata in actu primo, nam ut sic tantum dat denominationem possibilitatis: Ergo fuit ut esset futurum in causa prima, ut per decretum liberum determinata, ad dandam effectui existentiam in tempore; & consequenter, non praetellecto divino decreto, nihil potest esse aut intelligi sub ratione futuri, ex mente & doctrina Sancti Thomae.

E Probatur secundo ratione fundamentali, desumpta ex natura & definitione futuri, supra à nobis exposita. Futurum enim est illud quod est determinatum in suis causis ad habendam existentiam

34.

35.

36.

pro duratione sequenti : Sed antecedenter ad decretum & prædefinitionem voluntatis divinæ, nulla res est determinata in suis causis, ad habendam existentiam pro duratione sequenti : Ergo in signo rationis illud antecedente, nihil est determinatè futurum, sed merè possibile. Minor constat, Deus enim est una & præcipua ex causis quæ debent concurrere ad productionem rerum : Sed antecedenter ad suum decretum, Deus non est determinatus ad productionem illarum, ut constat, cum decretum sit ipsamet determinatio causæ primæ : Ergo antecedenter ad decretum, nulla res est determinata in suis causis, ad habendam existentiam pro duratione sequenti. Major autem initio huius disputationis fuit à nobis demonstrata, autoritate Sanctorum Patrum, & efficaci ratione, petita ex differentia quæ intercedit inter possibile, futurum, & existens. Res enim merè possibilis continetur intra potentiam causæ omnino indifferentis & indeterminatæ ad ejus productionem. Res existens est totaliter egressa è suis causis, & posita extra dependentias illarum. Res verò futura, cum sit media inter merè possibilem, & existentem, etiam medio modo se habet, nec est totaliter posita extra suas causas, sicut existens; neque contenta in sola potentia causæ omnino indifferentis ad ejus productionem, sicut merè possibilis; sed continetur in determinatione ipsius causæ, inclinatæ, ac determinatæ ad dandam illi existentiam in aliqua differentia temporis. Unde D. Thomas quæst. 16. de malo art. 7. *Cognoscere futura in causa sua, nihil aliud est quam cognoscere præsentem inclinationem causæ ad effectum.* Et quæst. 2. de verit. art. 12. ad 7. *Cum dicitur hoc est futurum, vel fuit futurum, designatur ordo qui est in causis illius rei ad ejus productionem.*

37. Probatu tertio aliâ ratione fundamentali. Decretum Dei est prima radix, & primum principium determinatè futuritionis in rebus : Ergo antecedenter ad illud, non possunt esse, vel concipi res ut determinatè futuræ. Consequentia patet, effectus enim non potest esse vel concipi ante suam causam. Antecedens verò probatur. Illud est prima radix, & primum principium determinatè futuritionis in rebus, quod primò determinat primum principium possibilitatis illarum : At primum determinans primum principium possibilitatis rerum, est divinum decretum : Ergo illud est prima radix, primumque principium determinatè futuritionis illarum. Major constat, possibile enim est quid superius ad futurum & non futurum, sicut animal ad hominem & leonè : quare sicut illud quod determinat, & contrahit rationem animalis ad speciem v. g. hominis, illam constituit; ita & illud quod determinat primum principium possibilitatis rerum, est prima radix, primumque principium futuritionis illarum. Minor verò probatur. Primum principium possibilitatis rerum est divina omnipotentia, ut notum est lumine naturali : Sed illud quod primò determinat divinam omnipotentiam ad productionem rerum in aliqua differentia temporis, est divinum decretum : Ergo illud est id quod primò determinat primum principium possibilitatis rerum. Minor constat, cum enim Deus non sit agens naturale, sed liberum, non operatur nisi ex libera determinatione suæ voluntatis; ac proinde ejus omnipotentia, quæ de se est indifferens & indeterminata ad productionem rerum, non

A potest ad illam determinari, nisi à liberò decreto suæ voluntatis.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. Res omnes creatæ possunt in triplici statu cõsiderari, scilicet in statu possibilitatis, futuritionis, & existentie; & in his tribus statibus, à Deo, ut à primo principio dependent. Nam in statu possibilitatis pendent à divina omnipotentia quæ potest eas producere, & illis dare esse : in statu futuritionis, à divino decreto, Dei potentiam determinante, ut det illis esse in aliqua differentia temporis : in statu verò existentie, ab actuali influxu & causalitate Dei illas creatis & conservantis in esse. Sicut ergo repugnat aliquid esse possibile, independentè à divina omnipotentia; & existens, independentè ab influxu & causalitate Dei : ita implicat, aliquid esse vel concipi ut futurum, independentè à decreto & determinatione voluntatis divinæ, subindeque in signo rationis illam antecedente.

Hæc argumenta adeo evidentia & demonstrativa sunt, ut Suarez fateatur ex illis evidenter demonstrari, nihil esse absolutè futurum, independentè à decreto Dei absoluto. Addit tamen, res contingentes & liberas esse conditionatè futuritas, independentè à decreto conditionato actuali & exercito. Quia, inquit, talia futura involunt decretum ex parte conditionis, non tanquam præsens, & actu positum, sed tanquam futurum, & ponendum.

Verum hæc responsio & doctrina Suaris, fusè impugnabitur infra : ostendemus enim, futurum conditionata non minus dependere à decreto conditionato, actuali & exercito; quam absoluta ab absoluto, & decretum divinum non posse habere rationem futuri, etiam virtualiter, nec ut tale à Deo cognosci.

Adde quòd, hæc responsio non coheret cum principiis illius Authoris, & aliorum Recentiorum, qui docent unam ex propositionibus contradictoriis de futuro conditionato, esse determinatè veram, & alteram falsam, pro priori ad divinum decretum, ex vi & natura oppositionis contradictoriæ, vel ex suppositione eventus futuri, & ex eo quòd propositio de futuro conditionato, habebit vel haberet aliquando unam de inesse, seu de presenti veram. Nam cum ante decretum absolutum, possint formari propositiones contradictoriæ de futuris absolutis, & conditionatis, ac fieri eadem suppositio eventus futuri, manifestum est, juxta principia Adversariorum, propositiones contradictorias de futuris contingentibus, tam absolutis, quam conditionatis, esse determinatè veras, pro priori ad decretum, ac proinde illarum objectum determinatè futurum; & quantum ad hoc nullum posse ab illis inter absoluta & conditionata discrimen assignari. Sed de hoc fusè infra demonstrando inutilitatem scientiæ mediæ.

Non valet etiam responsio aliorum Recentiorum, qui dicunt contingentia habere determinatam futuritionem à decreto generali & indifferenti concurrenti ad quodcumque creatura voluerit : non autem à decreto prædeterminante, & à prædefinitione voluntatis divinæ. Hæc enim responsio ex principiis supra statutis confutata manet; si enim futurum est illud quod est determinatum in suis causis, ad habendam existentiam pro duratione sequenti, manifestè sequitur, futura contingentia aut libera non posse habere futuritionem determinatam, à decreto illo gene-

38.

39.
Prolo-
gum. 2.
de gra-
tia.

40.
Disp. 6.
art. 5.
§. 4.

Disp. 6.
art. 5.
§. 7.
41.

Art. 1.

rali & indifferenti quod Adversarij fingūt in Deo, cum ab illo non possint habere determinationem in causa prima; hæc enim à decreto purè indifferenti determinari nequit, alioquin tale decretū non deberet dici indifferens, sed determinans.

42. Confirmatur: Cū indifferens & determinatum inter se opponantur, non minùs repugnat ex duplici principio indifferenti simul conjuncto, procedere determinatum effectum, quàm ex nive & glacie simul junctis produci calorem; vel ex duplici voluntate omnino indifferenti, contrahi matrimonium, ut suprà dicebamus: Ergo cū omnipotentia divina sit de se indifferens ad productionem rerum, si illi adjungatur decretum etiam indifferens, non poterit esse principium & causa determinatæ futurationis illarum.

Disp. 3.
art. 2.
§ 2.

43. Probatur tertio conclusio alià ratione fundamentali. Si res contingentes, aut liberæ, essent determinatæ futuræ, absolutè, vel conditionatè, antecedenter ad decretum, & prædefinitionem voluntatis divinæ: vel talis futurius conveniret illis ex se, & ex sua natura, vel ex causalitate Dei, aut alterius causæ? Nullum ex his potest dici: Ergo &c. Major constat à sufficienti enumeratione: Minor verò probatur, quantum ad singulas partes. Et in primis quòd futura contingentiæ & libera non possint habere futurationem ex se, & ex sua natura, evidens est: Tum quia essent futura necessariò, & ex natura rei, non verò liberè & contingenter, & sic Deus non posset facere ut non essent futura: quod enim convenit alicui ex se, & ex sua natura, convenit ei necessariò, nec potest à Deo impediri. Tum etiam, quia ab eodem principio res habent futurationem ab æterno, à quo habent existentiam in tempore: At futura contingentiæ non habent existentiam in tempore à se, & ex sua natura: Ergo neque futurationem ab æterno.

Secunda etiam pars non minùs est certa, eū enim Deus non sit agens naturale, sed liberum, nulla potest in illo esse vel concipi causalitas, aut determinatio circa creaturas, antecedenter ad decretum, & liberam determinationem suæ voluntatis.

Denique tertia pars Minoris probata manet ex dictis: Cū enim omnis causalitas, & efficientia, ac determinatio causarum secundarum, pendeat à causalitate, & determinatione Dei, si nulla possit esse vel concipi causalitas, & determinatio Dei circa creaturas, ante decretum, per quam extrahantur à statu meræ possibilitatis, & transferantur ad statum determinatæ futurationis; nulla etiam poterit in tali signo esse vel concipi causalitas, vel determinatio causarum secundarum, à qua futura contingentiæ habeant determinatam futurationem.

44. Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. Res futura in hoc distinguitur à merè possibili, quòd res merè possibilis est indifferens ad esse vel non esse, nec ullum dicit ordinem ad existentiam; res verò futura, est determinata ad habendam existentiam in aliqua differentia temporis: unde in futuratione includitur aliqua actualitas, ordo scilicet ad existentiam, qui non includitur in mera possibilitate. Cū ergo antecedenter ad decretum, nihil possit esse vel concipi, à quo res contingentes vel liberæ, habeant talem actualitatem, & ordinem ad existentiam (ut enim jam ostendimus, non possunt in tali signo

illum habere à se, nec à causa prima, nec à secunda) manifestum est, in tali signo illas non posse esse, nec cognosci à Deo, ut determinatè futuras, sed tantum ut merè possibles.

Respondent Adversarij: Contingentiæ antecedenter ad divinum decretum, non habere futurationem, nec à se, nec à determinatione causæ primæ, vel secundæ, sed ex suppositione eventus futuri: ex eo enim quòd aliquando in tempore verum erit dicere de Petro v. g. quòd disputat, vel convertitur; verum fuit ab æterno, in signo antecedenti decretum, & in quocumque alio signo imaginabili, dicere de illo quòd disputabit, vel convertetur.

Verum hæc responsio est mera elusio, ac illusio, & manifesta petitio principij. Cū enim antecedenter ad decretum, res omnes sint in statu meræ possibilitatis, & indifferentiæ ad existendum, vel non existendum: ex vi talis signi, & dispositionis factæ in illo, non potest magis supponi quòd res eveniet, quàm quòd non eveniet, & quòd Petrus disputabit, & convertetur, quàm quòd non disputabit, & non convertetur. Quare sic potest formari argumentum. Vel suppositio illa eventus futuri antecedenter ad decretum, habet aliquod fundamentum, vel nullum? Si primum, quaeritur quodnam illud sit vel natura ipsius rei contingentiæ, quæ postulet existere in aliqua differentia temporis, vel determinatio causæ primæ, aut secundæ: & sic recurrunt argumenta proposita. Si secundum, sequitur suppositionem illam esse merè chimericam, nec habere fundamentum, nisi in imaginatione Adversariorum.

Secundò, Vel suppositio illa eventus futuri, à qua Adversarij volunt contingentiæ habere futurationem determinatam ante decretum, est necessaria, vel libera: Neutrum dici potest: Ergo &c. Minor quantum ad primam partem evidens est: Si enim talis suppositio esset necessaria, futurius quæ ex ea oriretur, & in illa fundaretur, non posset esse libera & contingens; & sic contingentiæ necessariò & non liberè evenirent. Probatur verò quantum ad secundam: cū enim decretum Dei sit primum liberum, & prima radix totius libertatis creatæ, & participatæ, ut infrà ostendimus, est etiam primum fundamentum omnis suppositionis liberæ & contingentiæ; ac proinde antecedenter ad illud, nulla potest esse vel concipi suppositio liberæ vel contingens, sed naturalis tantum, & necessaria.

Tertio, Cū talis suppositio eventus futuri possit fieri & concipi in quocumque signo imaginabili, poterit fieri & concipi in signo antecedenti divini omnipotentiam, ac proinde rerum possibilitatem; & sic res contingentes & liberæ, poterunt prius esse & concipi ut futuræ, quàm ut possibles, quod implicat manifestam contradictionem; cū enim futurius rerum supponat illarum possibilitatem, si illæ conciperentur futuræ, antecedenter ad signum possibilitatis illarum; conciperentur ut futuræ, priusquam essent futuræ.

Probatur ultimò conclusio ratione desumpta ex Aristotele & D. Thoma 1. de interpretatione cap. 8. Si res essent determinatè futuræ, ante decretum, & liberam determinationem voluntatis divinæ, essent futuræ necessariò, & ex natura rei, non verò liberè, & contingenter; & sic tolleretur omnis libertas, & contingentiæ rerum, quod est hæreticum. Sequela Majoris probatur, ut enim

ibidem

ibidem subtiliter discurrunt Aristoteles, & D. Thomas: *Si semper* (id est pro omni signo rationis imaginabili) *verum est dicere de futuro, quod erit: non potest hoc non esse: quod autem non potest non esse, idem significat ac quod est impossibile non esse. Quod vero est impossibile non esse, idem est cum eo quod necesse est esse: unde sequitur, quod ea que futura sunt, necessario erunt.*

50. Confirmatur & magis illustratur hæc ratio Aristotelis & D. Thomæ. Si Deus non potuit impedire, quin futura contingentia habeant determinatam futuritionem, illam habent necessario & ex natura rei, non verò liberè, & contingentè: Deus enim impedire potuit quicquid convenit rebus contingentibus, & liberè: At si res sint determinatè futuræ ante decretum, Deus non potuit impedire talem determinatam futuritionem: Ergo illam habent necessario, & ex natura rei, non verò liberè, & contingentè. Minor probatur: Deus non potuit impedire ne alicui conveniat illud quod ipsi competit, priusquam de illo possit liberè disponere: Atqui si res sint determinatè futuræ ante decretum, & liberam determinationem voluntatis divine, futuritio illis conveniet, priusquam Deus possit de illis liberè disponere; Deus enim non potest liberè disponere de rebus, nisi mediante libero decreto suæ voluntatis: Ergo si res sint determinatè futuræ ante decretum, Deus non potuit impedire illarum futuritionem. Argumenta quæ contra hanc conclusionem fieri possent, infra commodius proponentur ac diluentur.

Art. sequens §. 4.

§. III.

Rejicitur sententia Agidij Romani.

51. **I**ctè ex dictis §. præcedenti evidenter constat futura contingentia non esse à Deo certò cognoscibilia, ante decretum, & prædefinitionem suæ voluntatis; ut tamen hæc veritas, quæ est unum ex præcipuis doctrinæ Thomisticæ fundamentis, plenius innotescat, & magis confirmetur, ac stabilietur; variæ illæ Recentiorum sententiæ, supra à nobis expositæ, sigillatim, & in particulari confutandæ sunt, ut his destructis, veram D. Thomæ & Discipulorum ejus sententiam stabiliamus. Prima igitur quæ impugnanda occurrit, est illa quæ communiter tribuitur Agidij Romano, & aliis Antiquis Theologis, qui docent Deum cognoscere futura contingentia & libera in suis ideis, antecedenter ad decretum. Qui modus dicendi omnino repugnat D. Thomæ, & aliquo modo favet scientiæ mediæ, & idcirco rejiciendus est. Unde

52. **D**ico primò: Deum non cognoscere futura contingentia antecedenter ad decretum, in suis ideis; sive in sua essentia, ut habet rationem ideæ, vel speciei intelligibilis.

Probatur primò ex D. Thomæ in 1. dist. 19. quæst. 1. art. 2. ad 1. sic dicente: *Sicut scire divinum est subjectum libertati voluntatis, ita & idea, secundum quod ad eam terminatur actus divina scientiæ.* Quibus verbis apertè docet, quòd sicut divina scientia nihil cognoscit ut futurum, nisi quatenus est subiecta decreto; ita nec idea aliquid ut futurum repræsentat, nisi prout illi subest, & ab eo determinatur.

53. **H**inc formati potest hæc ratio fundamentalis nostræ conclusionis. Deus non potest cognoscere creaturas in suis ideis, sive in sua essentia, ut

Tom. I.

habet rationem ideæ, & exemplaris, nisi eo modo quò in illa repræsentantur: Sed antecedenter ad decretum, creaturæ non repræsentantur in essentia divina, ut habet rationem ideæ, ut futura, sed ut merè possibiles: Ergo in illa non possunt cognosci ut futura, sed tantùm ut merè possibiles. Major constat, Minor verò probatur. Tum quia, ut ostendimus §. præcedenti, res omnes, antecedenter ad divinum decretum, sunt in statu merè possibilitatis, & indifferentiæ ad futuritionem, vel non futuritionem. Tum etiam, quia divina essentia repræsentat creaturas ut illarum causa: Ergo per id solum poterit determinati in ratione repræsentantis futura contingentia, per quod determinatur in ratione causæ illorum: At solum decretum illam ad causandum determinat: Ergo per solum liberum decretum determinari potest, ut illa repræsentet.

54. **C**onfirmatur: Continentia creaturarum in esse repræsentativo in essentia divina, tanquam in idea & exemplari, fundatur in continentia illarum in essendo: At essentia divina non continet creaturas in essendo, sub esse existentie vel futuritionis, nisi per decretum determinata: Ergo non continet etiam illas ut existentes, aut futuras, in esse intelligibili aut repræsentativo, nisi ut per illud determinata. Sicut divina scientia, ut supra ostendimus, non est causa rerum, nisi ut *Disp. 3. art. 2.* habet adjunctam voluntatem. Quare S. Doctor quæst. 3. de verit. art. 6. dicit: *Idea in Deo ad ea que sunt, vel fuerunt, vel erunt producenda, determinatur ex proposito divina voluntatis.*

55. **P**robatur rursus conclusio. Repræsentatio idearum antecedenter ad decretum, est repræsentatio naturalis, & necessaria, pertinens ad scientiam naturalem, & simplicis intelligentiæ, non verò ad scientiam liberam, & visionis: quare si Deus cognosceret futura contingentia in suis ideis, antecedenter ad decretum, talis cognitio non esset libera, sed necessaria, & pertineret ad scientiam simplicis intelligentiæ, non verò ad scientiam visionis. Unde cum Verbum Divinum procedat ex scientia simplicis intelligentiæ, & ex cognitione objectorum quæ ab illa attinguntur, procederet ex cognitione futurorum contingentium; & sic ejus productio non esset necessaria, sed libera, quod principis fidei & Theologiæ repugnat, ut in Tractatu de Trinitate ostendemus. *Disp. 9. art. 3.*

§. IV.

Præcipuum adversa sententia fundamentum convellitur.

56. **C**ontra nostram conclusionem istud potest fieri argumentum. Ideæ divinæ antecedenter ad decretum sunt infinitæ in repræsentando: Ergo in illo priori repræsentant non solum possibilia, sed etiam futura contingentia, ac proinde possunt esse medium, in quo Deus antecedenter ad suum decretum, ea cognoscat.

57. **C**onfirmatur: Si ideæ divinæ solum post decretum repræsentarent futura contingentia, non verò ante decretum; sequeretur quòd illis ex decreto accresceret aliqua perfectio, & adveniret aliqua mutatio: Sed hoc non potest dici: Ergo nec illud. Sequela Majoris probatur. Repræsentare objecta, pertinet ad perfectionem ideæ, & speciei intelligibilis: Ergo si ideæ divinæ, post decretum repræsentent futura contingentia, cum ea ante illud non repræsentarent, se-

G g

quitur quod ex decreto illis adveniat aliqua nova perfectio, & consequenter aliqua mutatio.

57. Ad objectionem, concesso Antecedente, neganda est Consequentia. Ex eo enim quod idea divina sint infinita in representando, solum sequitur quod illa representent omnia quae sunt representabilia, & eo modo quo sunt representabilia: unde cum antecederet ad divinum decretum de futuratione rerum, nihil sit representabile ut futurum, sed solum ut possibile; eo quod in eo signo, res omnes sint in statu purae possibilitatis; idea divina, quamvis infinita in representando, non representant, nec representare possunt ante decretum, res sub esse futuro, sed tantum sub esse possibili.

Hae responsio & doctrina explicari potest, & illustrari exemplo speculi. Sicut enim speculum, quantumcumque perfectum, non representat nisi objecta quae sunt, non vero quae erunt, vel fuerunt; non defectu virtutis representativae in ipso, sed defectu objecti, quod non est representabile: ita similiter essentia divina habet rationem veluti purissimi speculi, in quo res omnes relucet, & representantur intellectui divino, eo modo quo sunt cognoscibiles, & representabiles: id est ut mere possibiles, si sunt in statu mere possibilitatis; ut futurae, si sint determinatae in suis causis ad habendam existentiam, & ut praesentes & existentes, si sint actu positae extra suas causas. Sicut ergo quando speculum representat aliquod objectum quod antea non representabat, hoc non fit per mutationem ipsius speculi, sed potius per mutationem objecti, quod fit illi praesens, eique obijcitur: ita similiter quando essentia divina, ut habet rationem ideae, representat post decretum res ut futuras, cum ante illud representaret eas solum ut possibiles: nulla advenit ei mutatio ex decreto, sed solum per illud res transferuntur a statu mere possibilitatis, ad statum futurationis, & fiunt cognoscibiles, & representabiles ut futurae, cum antea essent solum cognoscibiles, & representabiles ut mere possibiles. Ex quo patet responsio ad confirmationem.

§. V.

Impugnatur Sententia Molinae.

58. Molina loco supra citato certam futurorum tam absolutorum, quam conditionatorum notitiam, reducit ad altissimam, & imperferibilem comprehensionem divini intellectus, qua comprehendit arbitrium creatum, & in illo quid esset acturum, si in hac aut illa occasione poneretur, certo cognoscit. Ex quo infert, nec Deum in sua voluntate, decreta sua ut futura, nec Angelum in voluntate humana, futuros ejus actus liberos, certo posse cognoscere: quia nec Deus suam voluntatem, nec Angelus voluntatem humanam supercomprehendunt, sed tantum comprehendunt. Quem modum dicendi non approbat, nec sequuntur alij Theologi ejusdem familiae, excepto Becano. Ut ergo haec sententia Molinae efficaciter confutetur.

Dico secundò: Futura contingentia absoluta vel conditionata, non possunt a divino intellectu certo cognosci in suis causis liberis, aut contingentibus, prout praeveniunt praedeterminationem divinam.

59. Probatur primò conclusio ex Sancto Thoma 1.

A Periherm. lect. 13. in 1. dist. 38. quaest. 1. art. 5. quaest. 2. de verit. art. 12. quaest. 12. art. 10. Primo contra Gentes cap. 67. Item 2. 2. quaest. 171. art. 6. 1. parte quaest. 57. art. 3. quaest. 86. art. 4. & hic art. 13. quibus locis expressè docet, in causis contingentibus non posse futura contingentia certo cognosci, sed conjecturaliter tantum. Ergo modus ille dicendi Molinae, apertissime contrariatur doctrinae D. Thomae.

60. Probatur secundò ratione ex illis locis desumpta. Deus non potest cognoscere futura contingentia, & libera in causis secundis, aut in voluntate creata, nisi eo modo quo in illis continentur: alioquin talis cognitio esset falsa, & induceret imperfectionem in cognoscente: At secluso decreto praedeterminante, futura contingentia & libera non continentur certo in causis secundis, aut in voluntate creata: Ergo non possunt in illis certo cognosci. Major constat, Minor probatur. Causae contingentes, & liberae, ex se sunt indifferentes, & indeterminatae ad ponendum vel non ponendum effectus contingentes, & actus liberos; & possunt vel ab extrinseco impediti, ne in actum exeant, vel se determinare ad actum oppositum. Ergo cum effectus in causa eo modo se habeant in cognosci, quo ad esse; cum illa sit medium cognitionis, quia est medium, & causa essendi: sicut effectus contingentes & liberi, seclusa divina praedeterminatione, in causis contingentibus & liberis, non habent esse certo & infallibiliter: ita nec in illis, aut ex illis, possunt certo & infallibiliter cognosci, sed conjecturaliter tantum. Quam rationem tangit Sanctus Doctor art. 13. hujus quaestionis, his verbis: *Causa contingens se habet ad opposita. & sic contingens ut futurum, non subditur per certitudinem alicui cognitioni. Unde quicumque cognoscit effectum contingentem in sua causa tantum, non habet de eo nisi conjecturalem cognitionem.*

61. Confirmatur & magis declaratur haec ratio. Voluntas humana v. g. antecederet ad decretum, & praedeterminationem voluntatis divinae, potest considerari, vel secundum se, vel ut in his aut illis occasionibus & circumstantiis constituta, aut ut mota & excitata tali vel tali motione morali: Sed quocumque ex his modis consideretur, non potest esse medium in quo certo & infallibiliter, possint cognosci ejus actus liberi futuri: Ergo illi non possunt antecederet ad decretum & praedeterminationem voluntatis divinae, in voluntate humana certo & infallibiliter cognosci. Minor probatur: Voluntas humana, non solum secundum se spectata, sed etiam ut stat sub illis circumstantiis & occasionibus, & prout hac vel illa motione morali movetur, & excitatur, manet indeterminata, & indifferens ad utrumlibet; ad amorem verbi gratia, vel ad odium, etiam in sensu composito, ita ut utrumque possit conjungere, & componere cum tali excitatione morali, & cum illis occasionibus & circumstantiis: maxime in sententia Adversariorum, qui volunt ad libertatem necessario requiri, ut positus quibuscumque ad agendum praerequisitis, voluntas maneat semper indifferens ad utrumlibet, etiam in sensu composito. Ergo seclusa divina praedeterminatione, non possunt in voluntate humana, certo cognosci actus ejus liberi futuri.

62. Respondet Molina, haec argumenta solum demonstrare actus liberos futuros, non posse certo

cognosci in voluntate humana, per comprehensionem illius, non tamen probare de supercomprehensione: unde cum Deus non solum comprehendat voluntatem creatam, sed etiam supercomprehendat; eò quòd lumen intellectus divini, in infinitum excedat cognoscibilitatem voluntatis create, in illa certò cognoscit ejus actus liberos futuros.

63. Sed contra primò: Vela actus liberi possunt in arbitrio creato certò, & infallibiliter cognosci, vel non? Si primum, sequitur quòd illi possunt certò cognosci ab Angelo, per comprehensionem voluntatis create; de ratione siquidem comprehensionis est, quòd nihil objecti lateat cognoscentem, & quòd attingat in causa id omne quod in se continet, & cujus potest esse medium infallibile. Si secundum, illi non poterunt certò cognosci ab intellectu etiam divino, per supercomprehensionem; cum illa non possit attingere effectus in causis secundis, & actus liberos in voluntate create, nisi eò modò quòd in illis sunt cognoscibiles, & quòd in eis continentur: alioquin, ut antea dicebamus, talis cognitio mutaret objectum, & induceret imperfectionem in cognoscente.

Secundò, Id tantum est cognoscibile in aliquo, quod ex vi illius cognosci potest: Ergo si supercomprehensio non terminatur ad actiones liberas, ut cognoscibiles ex vi liberi arbitrii creati, sed ex vi eminentiæ divini scientiæ: non cognoscit illas in arbitrio creato, ut in medio.

Tertiò, Cognitio non præstat objecto vim motivam, aut quasi motivam, per quam possit certò cognosci, sed potius eam in illo supponit: Ergo si voluntas create, ratione suæ indifferentiæ, & defectibilitatis, non habeat ex se vim quasi motivam, quæ possit ducere in certam & infallibilem suorum actuum futurorum cognitionem, non poterit illam recipere à lumine infinito divini intellectus, eam supercomprehendente, & in infinitum excedente ejus cognoscibilitatem.

Quartò, Si Deus discursivè cognosceret effectum per causam, non posset ex arbitrio creato, ut supercomprehensio, certò colligere determinationem actuum liberorum: Ergo nec etiam non utens discursu. Consequentia præter, nam licet Deus non utatur formali discursu, virtualiter tamen, seu eminenter discurret; ac proinde quod in objecto, formali discursu nequit cognoscere, neque etiam poterit per virtuales aut eminentem. Antecedens autem probatur. Ut per discursum certò unum ex alio inferatur, sive intercedat comprehensio, sive supercomprehensio objecti, debet cum illo connecti infallibiliter, & per bonam consequentiam inferri: At ex arbitrio creato (utpote causâ fallibili, & defectibili) ad esse determinatum actuum liberorum, consequentia infallibilis effici nequit; sicut ex principio solum probabili, & incerto, non potest deduci conclusio demonstrativa: Ergo &c.

64. Probatur tertiò conclusio: Quoties aliquis effectus per se essentialiter dependet à duabus causis, ut cognoscatur certò, & infallibiliter futurus, oportet quòd determinatio utriusque causæ cognoscatur: sicut enim in sua existentia, ab utriusque influxu & causalitate; ita & in sua futuritione, ab utriusque determinatione depen-

Tom. I.

A det: Atqui futura contingentia, & actus liberi nostræ voluntatis, per se & essentialiter dependent, non solum à causis secundis, & à voluntate create; sed etiam à Deo, & à voluntate divina, tanquam à prima & universalissima causa: Ergo ut illi cognoscantur certò & infallibiliter futuri, debet cognosci non solum determinatio causarum naturalium, & voluntatis humanæ, sed etiam decretum ac determinatio voluntatis divine.

Denique probari potest conclusio argumentò ad hominem contra Molinam. Deus non cognoscit certò in sua voluntate, sua decreta ut futura, antecedenter ad actualem illorum existentiam, ut fatetur Molina: Ergo nec in voluntate create, certò præscit ejus actus liberos futuros. Probatur Consequentia, si enim voluntas divina non potest esse medium in quo Deus cognoscat suos actus liberos futuros; à fortiori nec voluntas create poterit esse medium ad suos actus liberos futuros, certò & infallibiliter cognoscendos. Et mirum est, quòd Molina velit in sola voluntate create cognosci ejus actus liberos, non autem in voluntate divina ejus decreta. Et quod magis mirum, aut absurdum est, quòd ad cognoscendos actus liberos futuros voluntatis create, velit non requiri cognitionem divini decreti, & determinationis voluntatis divine.

C Neque valet responsio hujus Authoris dicentis ideo Deum non cognoscere in sua voluntate sua decreta, sicut in voluntate create præscit ejus actus liberos futuros: quia non supercomprehendit suam voluntatem divinam, sicut voluntatem creatam. Licet enim Deus supercomprehendat voluntatem creatam, & tantum comprehendat voluntatem suam: attamen illa ut supercomprehensa, non est perfectius cognita, quam voluntas divina ut tantum comprehensa: alioquin perfectius à Deo cognosceretur voluntas create, quæ est objectum remotius divini scientiæ, quam voluntas divina, quæ est ejus objectum propinquius, & immediatius: quod est prorsus absurdum. Ergo si cognitio Dei, ut terminata ad voluntatem divinam, & ut est ejus comprehensio, nequit certò in illa attingere ejus libera decreta; non poterit etiam eadem cognitio, ut terminata ad voluntatem creatam, & quatenus est illius supercomprehensio, certò attingere in illa actus ejus liberos futuros: vel si ad ipsos potest certò terminari, poterit etiam ad illa se extendere.

§. VI.

Solvuntur argumenta Molina.

E Primò arguit Molina ex S. Thoma 1. contra Gentes cap. 67. ratione 3. ubi docet quòd sicut ex causa necessaria, certò cognoscitur effectus necessarius; ita ex causa contingenti non impedita, certò cognoscitur effectus contingens: Ergo etiam in libero arbitrio non impedito, secundum Doctrinam Divi Thomæ, Deus certò poterit ejus actus liberos futuros cognoscere.

Secundò aliter arguit: Sæpe (inquit) contingit, ut pater ex indole filij sibi innata, conjecturaliter cognoscat in quam partem liberè inclinabitur: Ergo cum Deus inclinationem voluntatis nostræ, infinite perfectius penetret, & cognoscat, quam quilibet pater indolem sui

Gg ij

filij, evidenter cognoscet in quam partem liberum arbitrium creatum, hac vel illa occasione oblatâ, seipsum determinabit, sub concursu indifferenti quem illi offert.

69. Tertiò, Comprehensio arbitrij creati terminatur ad omne cum quo habet necessariam connexionem: Ergo ejus supercomprehensio non sistet in effectibus necessariò connexis, sed ad actus liberos evidenter cognoscendos ut futuros pertinet. Patet Consequentia, nam supercomprehensio, cum sit perfectior comprehensione, plura attingit in objecto, quàm comprehensio.

70. Denique in nostra sententia, Deus certò cognoscit in libero arbitrio ut pramotò efficaciter, actus liberos, ut determinatè futuros; & tamen ut sic pramotum, cum illis indifferenter connectitur, aliàs pramotio tolleret libertatem. Ergo in medio, & in causa indifferenti, potest effectus certò cognosci, & consequenter in arbitrio creato, etsi sit indifferens, poterunt certò cognosci actus liberi futuri.

71. Ad primum respondeo primò, hoc testimonium D. Thomæ magis nocere quàm favere Molina: in eo siquidem docet Sanctus Doctor, futura contingentia posse certò cognosci, in causis secundis non impeditis, & supposito quòd cognitio impedimentorum certò innotescat: unde cum illa non possit certò Deo innotescere, nisi in decreto quod habet, de non impediendis causis secundis, ne suos effectus producant; antecederet ad tale decretum, Deus non potest in causis secundis effectus contingentes certò cognoscere.

72. Respondeo secundò, quòd quamvis Deus in causis secundis non impeditis, independenter à quocumque decreto, certò cognosceret futura contingentia; seclusò tamen decreto prædeterminante, non posset in libero arbitrio creato, ejus actus liberos futuros certò præscire. Ratio disparitatis est evidens, causæ enim naturales sunt ex se & ex sua natura determinatæ ad suos effectus producendos: v. g. arbor ad fructificandum, nubes ad pluendum hyberno tempore; unde nisi ab extrinseco, & à causis superioribus & potentioribus impediuntur, infallibiliter tales effectus producant; arbitrium verò creatum, cum ex se sit indifferens, & indeterminatum ad operandum, vel non operandum, & ad eliciendos actus hujus vel illius speciei; & in principio omnino indifferenti, & indeterminato, non possit cognosci certus, & determinatus effectus (ut supra ostendimus) in voluntate creata, seclusà prædeterminatione divinâ, non possunt ejus actus liberi futuri, certò & determinatè cognosci.

§. præcedenti.

73. Ad secundum, concessò Antecedente, nego Consequentiam: licet enim Deus infinite perfectius cognoscat voluntatem hominis, quàm pater indolem, & mores sui filij: in illa tamen, non potest certò cognoscere ejus actus futuros, cum in ea non sint certò cognoscibiles, seclusà prædeterminatione divinâ: in principio enim indifferenti, ut indifferens est (ut sæpe diximus) non potest cognosci certus, & determinatus effectus. Imò quantò magis penetratur, & quantò perfectius cognoscitur causa indifferens & indeterminata, tantò magis cognoscitur ejus contingentia, & indifferentia ad operandum vel non operandum.

74. Ad tertium nego etiam Consequentiam: licet enim supercomprehensio excedat comprehensionem, ille tamen excessus non se tenet ex parte

A objecti; ita quòd comprehensio attingat in objecto aliquid quod non cognoscat comprehensio (de ratione enim comprehensionis, ut supra dicebamus, est ut nihil objecti lateat cognoscere) sed tantum ex parte modi cognoscendi, quatenus clarius per illam videtur illud quod per comprehensionem obscurius cognoscitur. Unde ex eo quòd Deus voluntatem humanam supercomprehendat, solum potest inferri quòd in ea, antecederet ad decretum, habeat perfectiorem & clariorem cognitionem conjecturalem de actibus ejus liberis futuris, quàm Angelus qui eam tantum comprehendit. Quando autem dicimus Deum antecederet ad decretum, actus nostros liberos cognoscere conjecturaliter; non intendimus admittere in intellectu divino cognitionem conjecturalem ex parte subjecti (hæc enim importat imperfectionem dubietatis & incertitudinis, ex parte cognoscentis) sed cognitionem conjecturalem tantum ex parte objecti, & rei cognita, ut supra exposuimus: hæc enim nullam dicit imperfectionem in cognoscente, sed tantum in objecto cognito.

Ad ultimum, concessà Majori, distinguo Minorem: liberum arbitrium ut pramotum, cum actibus liberis indifferenter connectitur: indifferentiæ libertatis, concedo. Indifferentiæ suspensionis, nego. Sive ut alij loquuntur: indifferentiæ actuali, & positivæ, concedo: indifferentiæ potentiali, & privativæ, nego.

C Explicatur breviter: In libero arbitrio creato duplex solet indifferentia distingui: una potentialis, & privativa, quæ consistit in carentia, & suspensione actus, & quæ ideo à quibusdam, *indifferentia suspensionis*: appellatur, quam voluntas habet antequam operetur; & hæc est imperfectio libertatis creata, illi conveniens ex eo quòd non est actus purus, ideoque non competit libertati divinæ. Alia dicitur positivæ, & actualis, quam alij vocant *indifferentiam libertatis*, quæ consistit in eo quòd voluntas quando actu operatur, & elicit aliquem actum, retineat

D potentiam ad oppositum. Dicimus ergo, liberum arbitrium creatum, antecederet ad efficacem Dei motionem, esse indifferens primo modo; ac proinde in illo (seclusà divinâ prædeterminatione) non posse certò cognosci ejus actus liberos futuros. Suppositâ verò divinâ motione, & prædeterminatione, licet maneat indifferens secundo modo (id est taliter agens, ut retineat potentiam ad oppositum) non est tamen indifferens primo modo, & indifferentiæ potentiali, & suspensionis, id est suspensum, & absque ulla determinatione; sed determinatè respicit aliquem actum liberum, ut infallibiliter simul & liberè eliciendum. Quomodo autem cum illa determinatione libertas subsistat, suo loco dicetur.

§. VII.

Theophili Raynaudi sententia exploditur.

E X dictis facile confutari potest sententia Theophili Raynaudi, asserentis loco supra citato, Deum scientiâ mediâ explorare, quid factura esset nostra voluntas, in his vel illis circumstantiis, si se sola, & absque divino concursu agere posset. In primis enim, si voluntas creata, ut habet ad junctum solum concursum simultaneum, & ut subest motioni, & gratiæ solum moraliter excitati, non potest esse medium, in quo Deus certò &

infallibiliter cognoscat ejus actus liberos futuros, ut contra Molinam ostendimus: à fortiori eadem voluntas, nuda & solitariè sumpta, & sine divino concursu considerata, non poterit habere rationem medij ducentis in certam & infallibilem, suorum actuum futurorum notitiam.

77. Secundo, Absurdissimum est fingere Deum hujusmodi hypothèses impossibiles facere, ad dirigenda sua decreta, vel ad temperandum suum cum causa libera concursum, ne ejus libertatem lædat, eis uti. Nos quidem eas facimus, quando ex absurdo, & impossibili nobis notiori, quod consequitur ex antecedente, aliud absurdum, nobis vel omnino ignotum, vel saltem minus cognitum, inferimus: Deo autem omnia æquè nota sunt, nec unum ex alio inferit, nulliusque rei possibilitatem, ex alterius impossibilitate, dijudicare potest.

78. Tertiò, Implicat Deum concipere aliquid possibile, independentem ab omnipotentia sua: Ergo cum futura, etiam sub conditione, æquè, imò magis à Deo dependant, quàm merè possibile, à fortiori repugnabit Deum posse concipere actum voluntatis create ut conditionatè futurum, independentem à sua causalitate & concursu.

79. Quartò, Inquirere quid homo faceret, si se solo ageret, & sine concursu Dei; idem est, ac investigare, quid facturus esset homo, si esset Deus; soli enim Deo convenit agere independentem à quocumque alio, & sine auxilio, & concursu alterius: At ridiculum est fingere quòd Deus exploret per scientiam mediam, quid homo facturus esset, si esset Deus: Ergo & absurda ac planè ridicula est Theophili sententia, qui, ut ab hac difficultate se expediat, in omne latus se vertit, sed eò arctius se implicat, quò magis enittitur se exolvere, ut planè esse mus in pice videatur.

80. Denique, Cum Deus, iuxta Theophilum, inspicit voluntatem ex se quasi operantem, vel prævidet eisdem numero & specie actus, vel diversi generis? Primum apertè repugnat, nam voluntas operativa ex se independentem à Deo, esset impeccabilis, & infinita: qui ergo fieri potest, ut conveniat iisdem numero & specie actibus, cum voluntate peccabili & indigna concursus Dei? Si verò secundum dicatur, scientia media non magis inserviet ad dirigendam providentiam divinam, quàm speculator qui referret duci exercitùs, non longè abesse agrum carduis & arbutis, instar aciei ordinatis, plenum, ut ex illo nuntio paret se perinde ad pugnam, ac si hostis accederet. Quis credidisset eo pruriginem & licentiam ingeniorum devenisse, aut eà verigine circummagi potuisse, ut totum providentia divina cardinem constituant in cognitione, nescio quâ, exploratrice actionis Chimerice, elicienda à creatura, si esset Deus, aut quod perinde est, si se solà posset agere independentem à Deo: inquit eleganter P. Baronius libro de libertate humana & gratia divina. Dum hanc Theophili sententiam paulò attentius perpendo (subdit idem Author) venit mihi in mentem, dictum illius Hispani, qui inspectà mole & magnificentia templi Divo Laurentio Sacri, & Hieronymitarum Monasterij, quod infinitis sumptibus extruxit Rex Catholicus Philippus II. voti reus, post victoriam ad Sanctum Quintinum die Festo Divi Laurentij de Gallis reportatam, quasi attonitus exclamavit: horrendum fuisse periculum: cujus evadendi causâ, iam grandi sacramento se Rex obstrinxerat. Ita de hac Theo-

Tom. I.

A *phili sententia censeo: nisi causam suam gravissimè periclitari, ac penè desperatam sensisset, nunquam instar Curij, pro salute publica, se in profundam abyssum precipitem dedisset. Nam præter multa quæ objecimus, quid dicturus esset, si adhuc viveret, ad argumentum de operationibus supernaturalibus? Responderetne eas cognosci certò futuras, etiam si fingamus, nullo Dei adjutorio egere, quasi se solâ, & vi naturali possit voluntas prorumpere in operationes, cujuscunque sint generis, etiam supernaturalis?*

§. VIII.

Rejicitur modus dicendi Suaris.

B *Suaris libro de scientia conditionatorum cap. 8. cui adhæsit Fasolus hic dubio 18. docet Deum in aliquo signo rationis, antecedenter ad decretum, ut exercitè in illo existens, ipsum cognoscere ut futurum; & in illo ut sic cognito, futura contingentia, & libera certò præscire. Nec quantum ad hoc, aliquod discrimen constituit inter futura absoluta & conditionata. Quem etiam modum dicendi amplectitur Fonseca in Metaphylica, loco supra citato. Hac tamen sententia meritò displicet, non solum Thomistis, sed etiam cæteris Societatis Authoribus, & scientiæ mediæ Defensoribus; illamque suppresso Authoris nomine rejiciunt Vazquez disp. 65. cap. 4. Arrubal disp. 47. Herice disp. 7. cap. 9. & alij plures ejusdem familiæ, cum quibus*

C *Dico, Deum non cognoscere futura contingentia, & actus liberos nostræ voluntatis, antecedenter ad suum decretum, ut exercitè existens, in ipsomet decreto cognito ut futuro.*

D *Probatum primò: Deus non cognoscit, nec potest cognoscere sua decreta ut futura: Ergo neque præscire futura contingentia & libera in suo decreto, cognito ut futuro in sequenti signo rationis. Consequentia patet, Antecedens verò multipliciter probatur. Primò ex D. Thoma qu. 6. de veritate art. 3. ad 10. ubi dicit: Actus prædestinationis, cum mensuretur æternitate, nunquam cadit in præteritum, sicut nunquam est futurus; sed semper consideratur, ut egrediens à voluntate per modum libertatis. Quibus verbis clarissimè docet, decreta in Deo non posse esse, vel concipi ut futura, sed solum ut præsentia, & ut actu egredientia à voluntate divina.*

E *Secundo, Deus cognoscit suum decretum intuitivè: Ergo illud cognoscit ut præsens, non verò ut futurum. Consequentia patet, in hoc enim distinguitur cognitio intuitiva ab abstractiva, quod prima terminatur ad rem, ut præsentem, & existentem; secunda verò abstrahit ab ejus præsentia, vel existentia.*

F *Tertiò, Illud quod concipitur ut futurum, concipitur sub non esse, seu sub expectatione & transitu à non esse ad esse: Sed nihil in Deo potest concipi sub non esse, vel sub transitu à non esse ad esse, cum Deus sit actus purus, & ipsum esse per essentiam: Ergo nihil potest in illo esse, vel concipi ut futurum.*

G *Denique, Decretum Dei est æternum, & ut tale à Deo cognoscitur: Ergo non cognoscitur ab illo ut futurum. Consequentia manifesta est; futuritio enim repugnat æternitati, & destruit conceptum ejus essentialem: cum enim sit indivisibilis & tota simul, non novit præteritum & futurum, sed quicquid in ea est, non nisi est, ut dicit D. Augustinus super Psalmod. 101. Ergo*

G g iij

Pagina 122.

Pagina 188.

81.

82.

83.

84.

85.

- fi decretum Dei, ab illo cognoscatur ut aeternum, non potest cognosci ut futurum.
86. Respondet Suarez, hæc argumenta solam demonstrare, Deum non cognoscere suum decretum, ut realiter futurum, quia futurum realiter repugnat aternitati, & enti per essentiam; non tamen probare, illud non posse cognosci à Deo, ut virtualiter futurum: sicut enim admittitur à Theologis prioritas virtualis inter essentiam divinam, & ejus attributa, & inter attributa, quorum unum est ratio à priori alterius (ut immutabilitas aternitatis) sic nihil vetat in divinis decretis, admittere futuritionem virtualem; ita ut si per impossibile non essent aeterna, & Deo presentia, illa ut futura cognosceret.
87. Verum hæc responsio multas patitur instantias, pluresque congerit, & accumulatur difficultates. In primis enim, ut Deus cognosceret sua decreta virtualiter futura, deberet in se distinguere prioritates illas, & signa rationis, quæ format intellectus noster; siquidem ille solus potest concipere unum virtualiter futurum respectu alterius, qui eorum distinctionem virtualem potest apprehendere: Sed hoc repugnat perfectioni divini intellectus, hæc enim distinctio virtualis fingitur, & apprehenditur ab intellectu humano, propter debilitatem, & imperfectionem sui luminis, quod unico conceptu infinitam Dei cognoscibilitatem adæquare & exhaustire nequit: Ergo Deus nequit cognoscere sua decreta, ut virtualiter futura.
88. Secundò, Licet inter duo attributa divina, quorum unum est ratio à priori respectu alterius, possit concipi prioritas virtualis unius ad alterum; non tamen in uno & eodem virtualiter indistincto, imò nec inter duo, quorum unum non est ratio à priori alterius: Atqui decretum divinum non distinguitur virtualiter à seipso, & cognitio Dei respectu futurorum, non se habet ut ratio à priori, respectu divini decreti: Ergo divinum decretum non potest cognosci à Deo, ut virtualiter futurum.
89. Tertiò, Etsi gratis concederemus, dari in divinis decretis prioritatem virtualem, hæc tamen non sufficeret ad futuritionem virtualem; nam illud idem virtualiter exigitur, ad futuritionem virtualem, quod realiter requiritur ad futuritionem realem: Atqui ad istam non sufficit quæcumque distinctio aut prioritas, vel posterioritas realis, sed exigitur quòd unum sit realiter prius existens quàm aliud; ut constat exemplo essentia & proprietatum, quæ licet realiter inter se distinguantur, & essentia sit realiter prior proprietatibus, utpote illarum principium; tamen inter essentiam & proprietates, non datur vera successio, nec proprietates verè, & realiter sunt futura respectu essentia; quia simul cum illa existunt, & essentia non est illis prior, prioritate existentia, & instantis in quo, sed prioritate tantum nature, & instantis à quo: Ergo similiter ad futuritionem virtualem, non sufficit quæcumque virtualis distinctio, aut prioritas, sed requiritur quòd cum distinctione virtuali, unum existat prius alio, prioritate existentia & instantis in quo: At hæc prioritas non potest reperiri in Deo: tum quia omnia divina existunt per unicam indivisibilem existentiam: tum etiam, quia se mutuò transcendent, & unum in alio intrinsicè imbibitur, ac proinde, cum nulla res possit prius existere, iis quæ intrinsicè in illa imbibuntur, nihil in Deo prius prioritate instantis in quo,
- A existit quàm alterum: Ergo &c.
90. Probatur secundò conclusio: Si posset divinum decretum cognosci ut futurum, maxime pro illo signo rationis, quòd divina voluntas intelligitur ut indifferens ad hoc vel illud decretum ponendum. Ita Suarez ubi supra num. 7. At pro illo priori nequit decretum intelligi sub ratione futuri, sed tantum sub ratione possibilis, omni imperfectione possibilitatis creatæ seclusa: Ergo pro nullo signo, potest decretum ab aeterno existens, obtinere rationem futuri. Probatur Minor: Pro signo possibilitatis rerum, nulla res creata intelligitur ut determinatè futura: Ergo nec pro signo possibilitatis decreti, illud cognosci potest, ut determinatè futurum: At signum indifferentia voluntatis divina, est signum possibilitatis decreti: Ergo in tali signo divinum decretum non potest cognosci ut futurum.
91. Si dicas, Præter signum indifferentia voluntatis divine, & signum existentia decreti, dari aliud median inter utrumque, posterius primo, & præcedens secundum, in quo intelligi potest decretum sub ratione futuri. Contra est, nam pro hoc signo inter utrumque medio, vel intelligitur divina voluntas, ut omnino indifferens ad velle & non velle, vel intelligitur determinata ad velle: Si primum, non potest intelligi decretum ut futurum, magis quàm ut non futurum.
- C Si secundum: Ergo antecedenter ad decretum, ut exercitè existens, intelligitur aliquid divinam voluntatem determinans, quod est implicatorium: Ergo illud signum medium est omnino fictitium.
- Explicatur illud ampliùs: Ideo pro signo indifferentia voluntatis, nequit intelligi decretum ut futurum, quia illa est omnino indifferens ad decretum, & ejus negationem: At hæc indifferentia non potest auferri, nisi per decretum, quod est libera determinatio voluntatis divine: Ergo divinum decretum non potest concipi ut futurum, in aliquo signo rationis illud antecedenti.
- D Tertiò probatur conclusio, & magis impugnatur hic modus dicendi Suaris. Si propter aliquam rationem, scientia futurorum contingentium, existentiam decreti præcederet: maxime quia si per impossibile non existeret decretum, nec esset ab aeterno præsens, Deus illud futurum cognosceret. Ita arguit Suarez ubi supra num. 6. At hæc ratio, & falsum supponit, & nihil concludit: Ergo hujus Authoris fundamentum ruinofum est. Probatur Minor, in primis quòd supponat falsum, patet; nam scientia quæ Deus cognoscit decretum, est intuitiva respectu illius, & consequenter ab existentia illius, ut à ratione à priori dependens: Ergo ex hypothesi quòd decretum non esset Deo præsens ab aeterno, talis scientia per locum à priori destineret esse.
- E Quòd verò nihil concludat, probatur: nam eadem ratione cognosceret Deus Verbum ut futurum: Consequens est falsum: Ergo &c. Probatur sequela: Si enim per impossibile, Verbum ab aeterno non esset, sed esset in tempore futurum, Deus ab aeterno cognosceret ejus futuritionem; quod non potest negare Suarez, si vera est hypothesis, quam circa decretum confingit: Ergo si ex illa hypothesi circa decretum facta, rectè colligit Deum cognoscere suum decretum ut futurum, antequam intelligatur existens: id ipsum tenetur fateri respectu Verbi Divini, quod nempe ut futurum cognoscitur à Deo, antequam intel-

ligatur ut exercitè existens.

93. Probatur quartò conclusio, & magis impugnat Sententia Suaris, ex absurdo quod ex ea sequitur. Si enim Deus in signo rationis antecedente existentiam sui decreti, illud ut futurum cognoscat, cognoscat illud ut futurum necessario, & non liberè: Sed hoc est absurdum, & repugnans libertati divinæ: Ergo &c. Sequela Majoris probatur. Omne quod cognoscitur ut futurum, debet cognosci ut habens determinationem in sua causâ, ad existendum in duratione vel instanti sequenti: At divinum decretum, in eo signo, in quo secundum Suarem cognoscitur ut futurum, non potest cognosci ut habens determinationem liberam, sed naturalem & necessariam in voluntate divina: Ergo non potest cognosci ut liberè, sed ut necessario futurum. Minor probatur: Si enim in eo signo in quo secundum Suarem, decretum à Deo cognoscitur ut futurum, supponeret in voluntate divina aliquam determinationem liberam, supponeret in illa aliud decretum (omnis enim determinatio libera voluntatis divinæ, decretum est) & sic daretur decretum de decreto, & processus in infinitum. Unde si in tali signo illud concipiatur, ut habens aliquam determinationem in voluntate divina, non potest concipi habere in illa aliam determinationem, quam naturalem & necessariam. Quare ille Author, ut humanam libertatem astruat, destruit divinam; ac proinde etiam & humanam, quæ sine divina subsistere nequit; sicut nec rivulus sine fonte, neque radius sine Sole, nec universaliter illius effectus sine sua causa.

94. Denique rejici potest hæc sententia Suaris, ex alio inconvenienti, quod sequitur ex illa: Sequitur enim scientiam absolutorum in Deo, non minus esse mediam inter liberam & naturalem, quam scientiam conditionatorum, in Adversariorum sententia: Sed hoc illi non admittunt: Ergo &c. Probatur sequela Majoris: Scientia conditionatorum objectivè involvit liberum decretum, ut jam ferè omnes Adversarij fatentur; & tamen, quia non supponit illud subjectivè, ut exercitè existens, non est scientia libera, sed vel libera imperfectè, vel media inter naturalem & liberam; juxta diversas illorum sententias, infra referendas: Ergo similiter si scientia absolutorum, non supponat decretum subjectivè, & ut exercitè existens in Deo, sed objectivè tantum illud involvat, ut docet Suarez, non erit libera perfectè, sed media inter liberam, & necessariam.

§. IX.

Diluuntur argumenta Suaris.

95. Objicit primò Suarez: Deus, pro illo signo rationis, in quo nondum intelligitur habere liberum decretum, comprehendit suam essentiam, & voluntatem: Sed non potest illam comprehendere, nisi in ea cognoscat sua decreta futura in sequenti signo; cum enim cognitio comprehensiva sit omnibus modis perfectissima, debet se extendere ad id omne quod in objecto comprehenso continetur: Ergo Deus cognoscit sua decreta ut futura.

96. Secundò, Decreta Dei libera in illo signo rationis, in quo voluntas divina non concipitur adhuc determinata ad creandum v. g. hoc universum, non sunt actu præsentia in seipsis; cum in tali signo non habeant, nec concipiuntur habere existentiam: Ergo sunt futura, ac proinde ut ta-

97. **A** lia, ab intellectu divino cognoscuntur, & in illis futura contingentia, & actus liberi nostræ voluntatis.

Tertiò, In illo signo in quo Deus antecedit sua decreta libera, & concipitur habere scientiam simplicis intelligentiæ, ista propositio, *Deus non decernit in sequenti signo creare universum*, est falsa; cum sit difformis suo objecto, ac proinde ejus contradictoria, nempe: *Deus decernit in sequenti signo creare universum*, vera: Ergo decretum de creatione mundi, in tali signo est determinatè futurum, ac proinde cognoscibile ut tale ab intellectu divino.

98. **B** Quartò, Si Deus non posset cognoscere suum decretum ut futurum, maxime quia illud est æternum, & æternitate mensuratum: Sed hoc non obstat: Ergo illud cognoscit ut futurum. Major patet, Minor probatur dupliciter. Primò quia licet decretum sit æternum, hoc tamen non obest, quin illud sit & cognoscatur à Deo ut possibile, per scientiam simplicis intelligentiæ, quæ comprehendit suam voluntatem, ut potentem ad liberè se determinandum, ad creationem v. g. hujus universi: Ergo à fortiori æternitas divini decreti, non obstat quin illud in aliquo signo rationis possit habere rationem futuri, & ut tale à Deo cognosci. Consequentia videtur manifesta, quia futurum minus distat à præsentem, quam possibile; cum istud non transeat in præsens, nisi mediante futuro.

99. **C** Secundò probatur eadem Minor. Si Deus ab æterno creasset Angelum operantem, v. g. diligentem, posset cognoscere talem dilectionem, ut posteriorem, & quodammodo futuram, respectu naturæ illius Angeli: Ergo non repugnat aliquid esse æternum, & nihilominus cognosci à Deo ut futurum, saltem virtualiter.

100. **D** Ad primum dicendum, quod quamvis Deus in illo priori in quo in eo concipiuntur tantum actus naturales & necessarij, comprehendat per scientiam simplicis intelligentiæ suam essentiam, & voluntatem; in ea tamen non cognoscit sua decreta ut futura; quia cum in tali signo divina voluntas sit omnino indifferens, & indeterminata ad productionem rerum, non est medium in quo divina decreta possint cognosci, ut determinatè futura: ut enim suprâ dicebamus contra Molinam, in principio indifferenti & indeterminato, non potest cognosci certus & determinatus effectus. Addo quòd, illud argumentum Suaris supponit dari in Deo aliquam prioritatem in quo, inter actus necessarios & liberos: quod esse falsum, constabit ex statim dicendis.

101. **E** Ad secundum nego Antecedens, quia signum illud in quo divina voluntas concipitur ut indifferens, & indeterminata ad creandum v. g. hoc universum, non est aliqua prioritas in quo, sed tantum à quo, quæ non sufficit ad futuritionem etiam virtuales, ut ostendimus §. præcedenti: alioquin proprietates possent dici futura; respectu essentia; & Pater æternus posset cognoscere suum Verbum ut futurum, ut ibidem dicebamus.

Explicatur & magis illustratur hæc responsio ex Salmanticensibus hic disput. 7. dubio 4. ubi docent, quòd licet inter actus liberos Dei & necessarios, sit aliqua prioritas instantis à quo, quatenus scilicet actus necessarij, sunt rationes liberorum, à quibus quasi à priori pendet; & etiam prioritas instantis in quo, secundum modum nostrum imperfectum concipiendi, qui tamen non

habet fundamentum in re: non tamen debet admitti prioritas instantis in quo, in ordine ad intellectum divinum, & fundata in ipso objecto. Nam ut egregie dicit D. Thomas loco supra citato, in Deo non concipitur actus liber ut egressurus, sed ut egrediens: sicut à causa agente in actu secundo, non concipitur effectus egressurus, sed actu egrediens: unde sicut licet principium actuale operationis, sit prius illa, prioritate naturæ, & instantis à quo; operatio tamen non est, nec concipi potest ut futura respectu illius, quia existit in eodem instanti cum illa: prioritas enim à quo, non est prioritas durationis, & existentiae, sed causalitatis tantum, & naturæ. Ita similiter, cum actus liberi sint posteriores necessariis, secundum instans tantum à quo, & non in quo, non possunt esse, nec concipi ut futuri, saltem ab intellectu divino.

101. Dices: Si actus liberi sint in eodem instanti in quo sunt necessarij, sequitur quòd Pater aternus producendo Verbum, sua decreta, & in illis creaturas ut futuras cognoscat, & sic quòd Verbum Divinum procedat ex cognitione futurorum: quod est contra communem Theologorum sententiam.

Respondent Salmanticenses ubi supra, negando sequelam Majoris, quia cum Verbum Divinum sit ens omnimodè necessarium, duo requiritur ex parte cognitionis à qua procedit: primum quidem, quòd talis cognitio sit in eodem signo in quo prædictum Verbum intelligitur procedere. Secundum, quòd illa sit de objecto omnino necessario, non verò contingenti, aut libero; ac proinde quòd sit cognitio simpliciter necessaria: quod secundum deest divina cognitioni, ut terminatur ad actus liberos ipsius Dei, & ita prædicti actus, & eorum cognitio, se habent merè concomitanter ad productionem Verbi Divini, nec formaliter ad illam concurrunt. Ut in Tractatu de Trinitate dicemus.

Disp. 2.
art. 3.

102. Ad tertium, Negandum est suppositum Antecedentis, in quo supponitur quòd Deus antecedit sua decreta libera, aliqua prioritate in quo, & non solum à quo. Si verò Antecedens intelligatur de signo rationis à quo, negandum est istam propositionem, *Deus non decernit creare mundum*, esse falsam: quia cum Verbum decernat, aut non decernat, significet de futuro, & actus divina voluntatis, quò Deus determinatur, sit ei præsens in omni signo in quo (eò quòd mensuretur aternitate, & intuitivè ab illo cognoscatur) oportet ut respectu intellectus divini, semper sit falsa illa propositio de futuro, *Deus decernit*; ac proinde ejus contradictoria, nimirum, *de futuro non decernit*, semper vera. Addo quòd, falsum est quòd supponit Suarez in argumento: unam scilicet ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti, esse determinatè veram, & alteram determinatè falsam, in signo antecedenti divinum decretum, de quo fuse articulo sequenti.

103. Ad ultimum nego Minorem: Ad cuius primam probationem dicendum est, Deum cognoscere per scientiam simplicis intelligentiæ, suum decretum ut possibile; sumendo possibile improprie, & largo modo: secus si in propria & stricta significatione usurpetur. Possibile enim potest sumi duobus modis: primò improprie, & in ampla quadam significatione; prout scilicet significat illud quòd absolutè non repugnat. Secundò proprie & strictè, & prout denotat illud quòd con-

tinetur solum in potentia causæ, omnino indifferentis & indeterminatæ ad ejus productionem. Quamvis ergo divina decreta possint dici possible primo modo, quia non repugnant esse (in quo etiam sensu, divina essentia, attributa, divina personæ, & omnia quæ sunt in Deo, possible dici possunt) in secunda tamen acceptione divina decreta non possunt esse, nec cognosci à Deo ut possible: ad hoc enim necessarium esset, ut Deus cognosceret in aliquo signo, & instanti rationis in quo, & non solum à quo, suam voluntatem, ut omnino indifferentem, & indeterminatam ad futuritionem, vel non futuritionem rerum: quod repugnare jam ostendimus.

B Ad secundam probationem Minoris principalis, respondeo primò negando Antecedens: Supposito enim quòd Deus ab aeterno creasset Angelum diligentem, ejus dilectio non posset ab illo cognosci ut futura, quia essentia Angeli esset eà tantum prior, prioritate à quo, quæ (ut ostendimus) non sufficit ad futuritionem, etiam virtualem.

C Secundò, dato & non concessio Antecedente, negatur Consequentia & paritas. Ratio disparitatis est, quia in tali casu, substantia Angeli, ejusque dilectio, per accidens tantum mensurentur aternitate, tanquam mensurà non sibi propria, & essentiali: At verò divinum decretum, mensuratur aternitate, tanquam mensurà propria, & sibi essentiali.

ARTICVLVS IV.

An Deus certò præsciat futura contingentia, & libera in eorum veritate objectiva?

§. I.

Proponitur status questionis.

104. Notandum primò: Duplicem à Philosophis distingui veritatem, unam formalem quæ residet in intellectu cognoscente; alteram objectivam, quæ est in ipso objecto cognito, & quæ consistit in connexionè prædicati cum subjecto: quæ si sit necessaria, & fundata in natura, & quidditate objecti, propositio quæ illam enuntiat, dicitur necessaria, & aeternæ veritatis: sin autem contingens, & proveniens ab extrinseco, vocatur de futuro contingenti.

105. Notandum secundò: sive potius supponendum, Propositiones de futuro contingenti, esse determinatè veras, aut falsas ab aeterno, pro omni instanti reali: quia nullum potest assignari instans reale, in quo Deus non se determinaverit, absolutè, vel conditionatè, circa futuritionem, vel non futuritionem omnium rerum possibilem, mediante decreto absoluto, vel conditionato: unde dependenter à tali decreto, ab aeterno in Deo existente, res omnes contingentes, & liberae, sunt ab aeterno determinatè futurae, vel non futurae, & consequenter propositiones de illis enuntiate, determinatè verae, vel false in omni instanti reali. Hoc tamen non obstante, Theologi distinguunt in Deo duo signa vel instantia rationis (abstrahendo ab eo quòd sint instantia rationis in quo, vel solum à quo) in quorum priori Deus intelligitur in sua natura constitutus, cum suis attributis essentialibus, & ut cognoscens omnia possible per scientiam simplicis intelligentiæ, nihil tamen adhuc determinans circa futuritionem,